

Pora opuścić gościnną gminę Huszlew i ruszyć w dalszą wędrówkę po innych ciekawych i malowniczych miejscach.

Swoje kroki kieruję teraz do Gminy Olszanka położonej w południowo-zachodniej części powiatu łosickiego.

Pierwsze wzmianki o osadnictwie na tym terenie sięgają przełomu XIV i XV w. gdzie to zostały założone przez osadników przybyłych tu z Mazowsza. wsie Pietrusy, Szawły, Bolesty. Nazwa Olszynka, należy do nazw tzw. pochodzenia topograficznego, która wskazuje na osadę założoną w pobliżu lasu olchowego. Ziemie dzisiejszej gminy należały do Wielkiego Księstwa Litewskiego, a od 1520 r. do utworzonego przez króla Zygmunta Augusta województwa podlaskiego.

Atrakcją turystyczną gminy jest czyste i zdrowe powietrze, a także ciekawe zabytki, z których wymienić można kościół drewniano-murowany wzniesiony na przełomie XVII i XVIII w. w Hadynowie i dawną cerkiew prawosławną w Mszannie, obecnie kościół rzymskokatolicki.

Parafia ta (parafia Mszanna), przechodziła w swojej historii burzliwe koleje losu. Krwawą kartę prześladowań rozpoczynają lata 1867 i 1868, kiedy to parafianie z Mszanny byli ukarani kontrybucją i więzieniem za polskie śpiewy i odmowę przyjęcia obrzędowości prawosławnej. W czerwcu 1871 r. parafianie z Mszannej i okolicznych wsi nie chcieli wpuścić do cerkwi nowego popa. Doszło do starć między żandarmami a unitami. W wyniku akcji pod nahażkami zmarły cztery kobiety, wielu innych unitów pobito do nieprzytomności. Wszystkich parafian obłożono kontrybucją pieniężną, musieli też przez miesiąc żywić trzy rotę piechoty i 200 kozaków.

Następna falę przemocy przyniósł rok 1875. Już 12 stycznia przybyło do parafii 200 kozaków. Przez tydzień prowadzili akcję nawracania. Polegała ona na tym, że we wszystkich wsiach parafii każdy unita powyżej 16 roku życia bez względu na płeć i stan zdrowia otrzymywał od 50 do 300 batów. Następnie wszystkich mężczyzn wysłano do więzień. Zostały kobiety z dziećmi, lecz tym także nie dano spokoju. Ze swej kwatery głównej we wsi Dziadkowskie naczelnik żandarmerii wydał rozkaz dostarczenia wszystkich dzieci, aby poddać je obrzędowi prawosławnego chrztu. Okazało się to bardzo trudnym zadaniem. Kobiety ze swymi dziećmi pozamykały się w domach jak w fortcach, pozabijały od wewnątrz okna i drzwi. Oprócz tego, zabezpieczono wejścia do chat barykadami zrobionymi z wszelkiego rodzaju domowych sprzętów. Aby dostać się do środka, wojsko musiało użyć toporów i bali, którymi niby taranem rozbijano drzwi. W końcu żołnierze dostali się do środka, lecz nie był to koniec oblężenia. Kobiety ukryły się w najbardziej niedostępnych miejscach, jakie udało się znaleźć w chłopskich izbach. Aby wydrzeć dzieci, musiano wydostać je z pieców, dymników, piwnic na ziemniaki, kurników. Wszystko to odbywało się niezwykle brutalnie, a żołnierze nie szczydzili razów i kopniaków. Wiele unitek ucierpiało od kijów i nahażek. Niektóre z nich, wywleczone wraz z dziećmi z kryjówek, zagroziły, że prędzej własnymi rękami poduszają dzieci, niż dadzą popowi do ochrzczenia. Wywarło to takie wrażenie na siepaczach, że pozostawiono je w spokoju. Spośród wspomnianych mężczyzn aresztowanych w parafii Mszanna kilku zmarło w więzieniu, a 16 zostało wysłanych w głąb Rosji. Za to, że wierni nie przyjęli prawosławia, parafia Mszanna musiała zapłacić drogą licytacji 60000 złp kontrybucji. Tak wspominali to wydarzenie Maciej Maliszewski i Grzegorz Melik w swojej książce „Unicy Podlascy”.

*Obecny kościół murowany wzniesiony został w 1914 r. jako cerkiew prawosławna. Funkcjonowała ona do 1920 r., kiedy to przejęta została na rzecz kościoła rzymskokatolickiego, początkowo jako kaplica filialna parafii Hadynów, następnie od 1925 r. jako **kościół parafialny p.w. Ścięcia św. Jana Chrzciciela.***

Świątynię tę o bryle wieżowej wzniesiono z czerwonej cegły, od zewnątrz fugowanej, a od wewnątrz tynkowanej. Całość budowli osadzono na kamiennym cokole. Na szczególną

uwagę zasługuje wieżowa dwukondygnacyjna fasada z portykiem głównym odslaniającym zwieńczone odcinkowo wejście główne. Boki elewacji frontowej opasano narożami, które ujęto lizenami. Całości fasady głównej dopełniają prostokątne małe okienka i wieża z półkoliście zwieńczonym otworem w profilowanej opasce. Elewację boczną świątyni wykończono mocno profilowanym gzymsem. Na środku ściany korpusu nawowego jego elewacji bocznej wkomponowano duże półkoliste okno w profilowanej opasce i dwoma rzędami małych kwadratowych płycinek pod oknem. Zakrystia z małymi prostokątnymi oknami oraz wieża z otworem prostokątnym i dwiema płycinami dopełnia zewnętrzną elewację boczną. W elewacji tylnej (wschodniej) cechą charakterystyczną są partie zakrystii i prezbiterium z półkoliście zwieńczonymi oknami w opasce. Te wszystkie szczegóły architektoniczne tworzą swoisty charakter zewnętrzny kościoła.

Wnętrze świątyni to przede wszystkim nawa główna nakryta sklepieniem kolebkowym doświetlona dużymi, rozglifionymi otworami okiennymi naw bocznych. Otwarta została półkolistym łukiem na prezbiterium oraz półkolistą arkadą na chór muzyczny poprzedzony pełną balustradą. W ołtarzu głównym osadzono parę półkoliście zwieńczonych okien, które wraz z oknami elewacji bocznej rozświetlają półmrok tej świątyni.

Kolejnym zabytkiem, który chciałbym przybliżyć, jest dawny **kościół parafialny p.w. Jana Chrzciciela w Hadynowie**.

Pierwszy drewniany wzniesiony został ok. 1410 r., a już w 1413 r. nastąpiła erekcja parafii, potwierdzona w 1421 r. Kolejny (drugi) kościół drewniany, przy czynnym udziale mieszkańców okolicznych wsi, powstał w 1510 r. staraniem rodziny Szańkowskich (Bogusława, Marcina, Piotra, Stanisława). W latach 1778 – 1870 został filią parafialnego kościoła w Łosicach. Obecny kościół wzniesiono w XVII – XVIII w. prawdopodobnie z fundacji bpów łuckich właścicieli wsi.

Ta barokowa, z eklektyczną fasadą świątynia rozczłonkowana została na części drewnianą i murowaną. Część drewnianą wykonano z bali sosnowych związanych ze sobą tyblami. Konstrukcja ta usztywniona została lisciami i pionowo oszalowana. Całość wieńczy dwuspadowy dach z wieżbą drewnianą krokwiowo-stolcową i sygnaturką na środku. Partię murowaną tego zabytku sztuki sakralnej złożono z trzech prostopadłościanów, które nakryto dachem dwuspadowym z wieńczącym z jednej jego strony krzyżem łacińskim, z drugiej figurą Matki Boskiej Niepokalanie Poczętej. Cechą charakterystyczną tej części świątyni są również wieżowe helmy umiejscowione nad partiami bocznymi w formie spłaszczonego ostrostłupa zwieńczonego latarnią z wysoką iglicą.

Obecnie kościół ten, głęboko wrośnięty w krajobraz Hadynowa świeci pustkami, gdyż funkcję kościoła parafialnego przejęła nowa świątynia wybudowana w latach 1994 – 1996.

Dariusz Stasiuk

Kościół parafialny p.w. Jana Chrzciciela w Hadynowie.

*Kościół parafialny p.w. Ścięcia św. Jana Chrzciciela w
Mszannie*